

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงนโยบายแบบมีส่วนร่วม (Participatory Policy Research) ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยที่มีลักษณะเป็นการใช้สหวิทยาการ (Interdisciplinary Approach) เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายจากหลายแหล่ง และหลายวิธีการ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง จึงดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การยกร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย และระยะที่ 2 การพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย ดังรายละเอียดที่นำเสนอต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การยกร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย

การวิจัยในระยะนี้มุ่งให้ได้ร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยใช้วิธีการศึกษา 3 วิธี คือ การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร การศึกษาสำรวจ และการยกร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย ดังนี้

1. การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับนโยบายทางการศึกษาของชาติ แผนพัฒนาการศึกษา ทิศทางการผลิตครูและพัฒนาครู การพัฒนาวิชาชีพครู การปฏิรูปการศึกษา พระราชบัญญัติ ประกาศ เกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครู ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบครูศาสตร์และมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อคิดหรือประเด็นใหม่ๆ ทางการศึกษา เพื่อเป็นกรอบแนวคิดของการออกแบบนโยบายที่เกี่ยวกับการผลิตครู เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาในขั้นต่อไป ดังนี้

1.1 ส่วนประกอบของข้อเสนอเชิงนโยบาย ประกอบด้วย

1.1.1 หลักการ

1.1.2 วัตถุประสงค์

1.1.3 ประเด็นนโยบายแต่ละด้านประกอบด้วยมาตรการดำเนินงาน

1.2 ประเด็นนโยบายมี 5 ด้าน ประกอบด้วย

1.1.1 การวางแผนการผลิตครู

1.1.2 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

1.1.3 การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1.1.4 การพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรสายสนับสนุน

1.1.5 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการผลิตครู

2. การศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Study)

การวิจัยในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับโครงสร้างข้อเสนอเชิงนโยบาย ประเด็นนโยบายเกี่ยวกับการผลิตครู จากการดำเนินการวิจัยในขั้นที่ 1 มาเป็นพื้นฐานในการออกแบบการสำรวจมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน ปัญหา/อุปสรรค และแนวทางพัฒนาการผลิตครูของคณะครุศาสตร์ ได้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย ผู้บริหารมหาวิทยาลัย จำนวน 16 คน ผู้บริหารคณะครุศาสตร์ จำนวน 40 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นคณะกรรมการสภาวิชาการและกรรมการประจำคณะครุศาสตร์ จำนวน 32 คน และคณาจารย์คณะครุศาสตร์ จำนวน 485 คน รวมจำนวน 573 คน

กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 230 คน เลือกโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วนตามจำนวน ในแต่ละมหาวิทยาลัย ยกเว้นผู้บริหารมหาวิทยาลัย และผู้บริหารคณะครุศาสตร์เลือกมาทั้งหมด ส่วนที่เหลือเป็นคณาจารย์ และผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นคณะกรรมการสภาวิชาการและกรรมการประจำคณะครุศาสตร์

2.2 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลสภาพการดำเนินงาน ปัญหา/อุปสรรค และ แนวทางพัฒนาการผลิตครู แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการผลิตครู มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือมีการปฏิบัติหรือการดำเนินงานอยู่ในระดับ “มากที่สุด” “มาก” “ปานกลาง” “น้อย” และ “น้อยที่สุด” ตามลำดับ และมีความหมายเชิงปริมาณเป็น 5, 4, 3, 2, 1 ตามลำดับ ส่วนตอนที่ 3 เป็นข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา/อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการผลิตครู เป็นคำถามแบบปลายเปิด

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกเป็นการตรวจสอบค่าความตรงตามเนื้อหา ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้นำเอาแบบสอบถามฉบับร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเป็นเบื้องต้น ภายหลังมีการปรับปรุงให้สมบูรณ์ขึ้นแล้วจึงได้นำไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยอาศัยความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตครู และนักวิชาการทางการบริหารการศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก

(รายละเอียดในภาคผนวก ก) พิจารณาค่าความสอดคล้องของข้อความรายข้อกับนิยามศัพท์เฉพาะของประเด็น แล้วหาค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruency : IOC) โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC = .50 ขึ้นไป และจากผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหาในครั้งนี้ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าดัชนีรวมเท่ากับ 0.93 ซึ่งแสดงถึงแบบสอบถามฉบับนี้มีคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหาตามเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนที่สองเป็นการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงหรือความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อแสดงถึงความคงเส้นคงวาของการวัด และอำนาจจำแนกรายข้อ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่นอกขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะและธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูลใกล้เคียงกับประชากรการวิจัย คือ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเป็น 0.97 และได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.34 ถึง 0.82 ผู้วิจัยได้รายงานผลการพัฒนาเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษา หลังจากนั้นจึงได้จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.1 ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.3.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและหนังสือขอความอนุเคราะห์ ถึงคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถาม และติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามกลับคืนร้อยละ 100

2.3.3 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับกลับคืนมาแล้วนำไปจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

2.4 การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.1 นำแบบสอบถามทั้งหมดมาลงรหัสคะแนนและบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อนำไปวิเคราะห์หาค่าสถิติต่างๆ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

2.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 จากแบบสอบถามโดยการใช้ค่าความถี่ และร้อยละ ตอนที่ 2 ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) แล้วแปลการให้คะแนนตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2554 : 103)

ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
4.51-5.00	มีการปฏิบัติหรือดำเนินงานอยู่ในระดับ “มากที่สุด”
3.51-4.50	มีการปฏิบัติหรือดำเนินงานอยู่ในระดับ “มาก”
2.51-3.50	มีการปฏิบัติหรือดำเนินงานอยู่ในระดับ “ปานกลาง”
1.51-2.50	มีการปฏิบัติหรือดำเนินงานอยู่ในระดับ “น้อย”
1.00-1.50	มีการปฏิบัติหรือดำเนินงานอยู่ในระดับ “น้อยที่สุด”

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 3 จากแบบสอบถามปลายเปิด โดยการใช้ค่าความถี่ และร้อยละ

2.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

2.5.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.5.2 สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ

1) การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามรายข้อ (Item – Total Correlation)

โดยใช้ค่าความสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation) โดยเลือกข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไว้ใช้ (เกณฑ์การเลือกคือมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.28 ขึ้นไป)

2) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s α -coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด. 2554 : 116)

3. การยกร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยนำเอาผลการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร และผลการศึกษาคำถาม มาจัดกลุ่มเนื้อหาตามกรอบโครงสร้างของข้อเสนอเชิงนโยบาย ดังนี้

3.1 หลักการ

3.2 วัตถุประสงค์

3.3 ประเด็นนโยบาย ประกอบด้วย 5 ด้าน แต่ละด้านประกอบด้วยมาตรการดำเนินงาน

ระยะที่ 2 การพัฒนาร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย

การวิจัยในระยะนี้ มีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อตรวจสอบและพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่ดี โดยมีวิธีดำเนินการ 2 วิธี คือ การศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 ชุด และการประชุมสนทนากลุ่ม ใช้เกณฑ์ประกอบการพิจารณา คือ ความครอบคลุม (Comprehensiveness) ความเหมาะสม (Suitability) ความสอดคล้อง (Congruence) ความชัดเจน (Clarity) ความมีประโยชน์

(Usefulness) และความเป็นไปได้ (Possibility) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553 : 126 - 131) ซึ่งดำเนินการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Experts Study) ครั้งที่ 1

ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการผลิตครู และ/หรือผู้ที่ประสบความสำเร็จสูงในการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 9 ท่าน เพื่อให้ได้ทัศนะต่อการพัฒนาการผลิตครู ประเด็นนโยบายที่เหมาะสมของการผลิตครู และมาตรการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ดังนั้นการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจึงให้ครอบคลุม 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้บริหารระดับนโยบายการผลิตครู จำนวน 4 คน 2) กลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์ทางการบริหารการผลิตครู จำนวน 2 คน และ 3) กลุ่มนักวิชาการทางการศึกษาและการผลิตครู จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน (รายละเอียดในภาคผนวก ข)

การศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างตายตัว (Unstructured Interview) กล่าวคือผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามหลักไว้ส่วนหนึ่ง และผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเองสามารถตั้งคำถามขึ้นในระหว่างการดำเนินการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ประเด็นคำถามหลักได้ผ่านการตรวจสอบและเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนการสัมภาษณ์จริงในภาคสนาม ประเด็นคำถามหลักในการสัมภาษณ์มีดังนี้

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อโครงสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายการผลิตครูที่ผู้วิจัยได้ยกร่างไว้ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ หลักการ วัตถุประสงค์ และประเด็นข้อเสนอเชิงนโยบาย
2. ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรบ้างต่อเนื้อหาตามร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย (มาตรการดำเนินงาน) การผลิตครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเน้นพิจารณาความครอบคลุม และความเหมาะสมของนโยบาย
3. ความคิดเห็นเพิ่มเติมอื่นๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครั้งนี้มุ่งหาข้อสรุปสาระที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของข้อเสนอเชิงนโยบาย และประเด็นนโยบายพร้อมมาตรการเพื่อการปฏิบัติ ผู้วิจัยได้บันทึกการสัมภาษณ์ลงในเครื่องบันทึกเสียง แล้วนำไปถอดความหาข้อสรุปในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

2. การศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Experts Study) ครั้งที่ 2

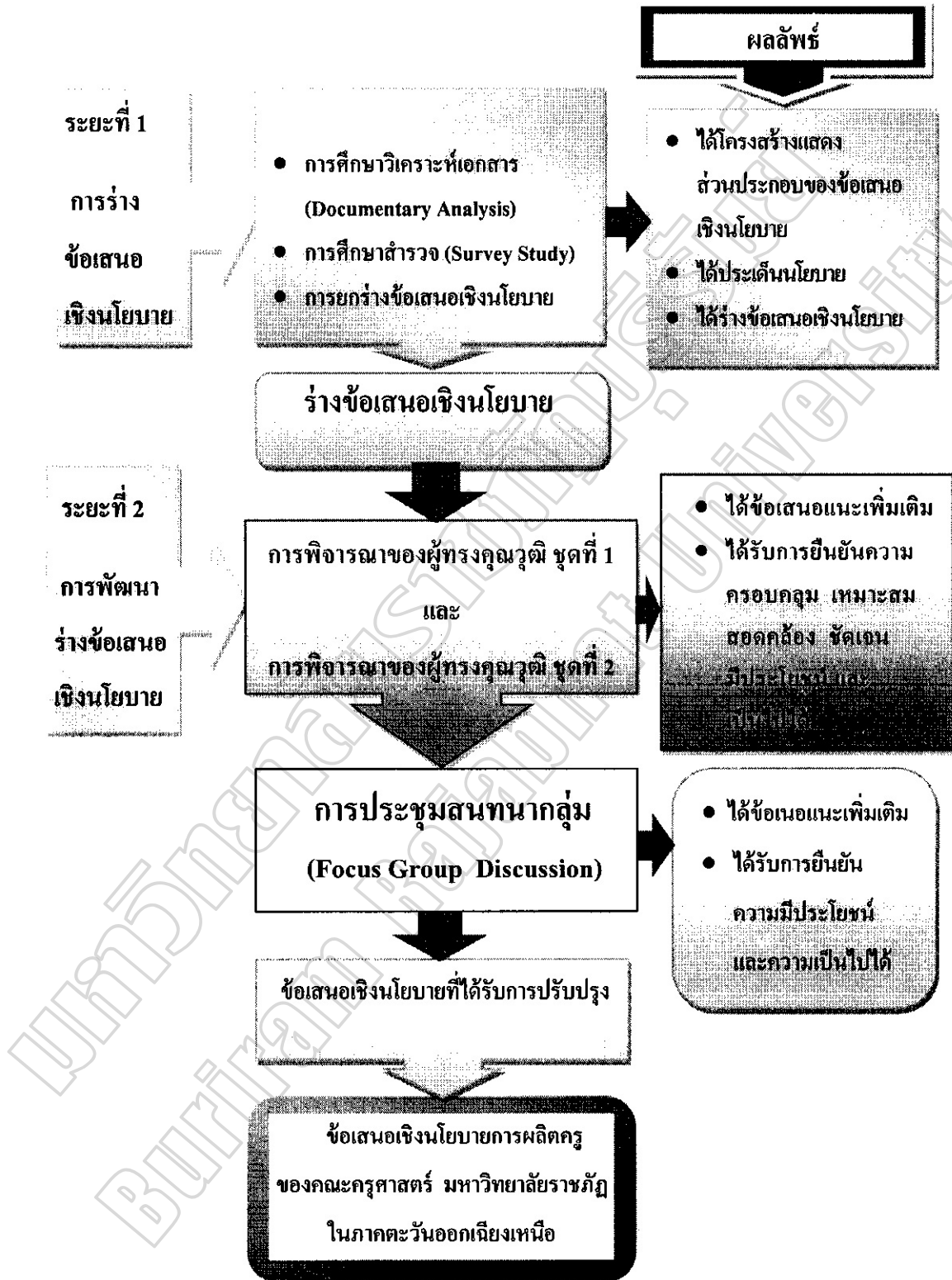
การศึกษาในขั้นนี้ผู้วิจัยได้นำเอาผลจากการศึกษาตามข้อ 1 นำมาปรับปรุงข้อเสนอเชิงนโยบาย แล้วนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลที่มีทำหน้าที่คณบดี หรือ บุคคลที่เคยทำหน้าที่เป็นคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 10 คน (รายละเอียดในภาคผนวก ข) ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่ทางการบริหารคณะครุศาสตร์ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยการใช้แบบประเมินประกอบการสัมภาษณ์เพิ่มเติม โดยมีแนวทางการพิจารณา 6 ด้าน คือ ด้านความครอบคลุม ความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความชัดเจน ความมีประโยชน์ และความเป็นไปได้ (รายละเอียดในภาคผนวก จ) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ปรับปรุงจากขั้นตอนที่ 2 มาจัดประชุมสนทนากลุ่ม ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำนวน 12 คน เพื่อพิจารณาความมีประโยชน์ และความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ

การดำเนินการวิจัยทั้ง 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 การยกร่างข้อเสนอเงิน นโยบาย และระยะที่ 2 การพัฒนาข้อเสนอเงินนโยบาย แสดงเป็นภาพประกอบได้ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 3.1 ขั้นตอนการวิจัย